

СУДСКА ПРАКСА

ОДГОВОРНОСТ ПОСЛОДАВЦА И РАДНИКА — ПРЕУЗИМАЊЕ РИЗИКА

Тужилац је одвео своју кобилу ради поткивања у поткивачку радњу, чији власник у том моменту није био ту, па је поткивање извршило једно лице које се налазило у радњи. То лице је и раније обављало поткивачки занат (касније му је овај рад забрањен због нестручности), врло често се налазило у радњи поменутог власника, а дешавало се и да оно само остане у радионици и да врши поткивање у одсуству власника поткивачнице. Пре но што је извршио поткивање, ово лице је упозорило тужиоца да је копито кобиле повређено, а овај је и поред тога одобрио поткивање. После краћег времена кобила је угинула од тетануса. Тужилац је поднео тужбу и против власника радње и против лица које је извршило поткивање и тражио да му се штета напнади.

Срески суд је донео пресуду коју је потврдио и Окружни суд. Пресудом се одбија тужбени захтев против власника поткивачнице зато што лице које је извршило поткивање није било са њим у радном односу и што је то учињено без његовог знања и одобрења. Тужбени захтев је одбијен и у погледу лица које је извршило поткивање зато што је тужилац одобрио поткивање на свој ризик и поред тога што га је ово лице упозорило да је копито кобиле повређено. Утврђујући да не постоји радни однос између власника радионице и лица које је извршило поткивање и заснивајући своју одлуку на томе, судови констатују „да је ово лице било у нелегалном радном односу са власником поткивачнице као непријављени радник и да је обављало поткивачки посао иако му је овај био забрањен због недостатка стручних квалификација.“

Против пресуда Среског и Окружног суда Јавни тужилац ФНРЈ уложио је захтев за заштиту законитости због повреде закона.

Врховни суд НР Србије је нашао да је захтев основан и својим решењем укинуо обе пресуде. Оваквом решењу Врховни суд је дао следеће разлоге:

„Оба суда су погрешила кад су приликом доношења пресуда узела у обзир само питање на чији је ризик кобила поткована и што су туженика Радишу третирали као лице које није имало никакве везе са поткивачким занатом и власником односне поткивачке радионице.

„Туженику Радиши је обављање поткивачког заната било забрањено, те у овом случају на његовој страни постоји грађанскоправна одговорност из саме чињенице што је и поред забране вршио обављање овог заната. Штета је дакле настала приликом обављања недозвољене радње, те је учинилац дужан да је накнади. Чињеница да је тужилац примио ризик поткивања на себе у овом случају могла је бити од пресудног

утицаја само уколико је тужилац знао да је туженик Радиша нестручан, да му је поткивачки рад забрањен и да је у нелегалном радном односу са тужеником Милорадом. Ово на суду није утврђивано. Међутим, ако тужиоцу све ово није било познато, ризик, ако би био и доказан, не може сносити сам тужилац, пошто је он ризик примио сматрајући да пред собом има стручњака који ће, примењујући своју стручну спрему, настојати да до штете не дође. Најзад, туженик Радиша био је дужан да одбије поткивање и због саме чињенице да је копило било неисправно, ако је већ био свестан могућих последица.

„Туженик Милорад држао је у својој радионици туженика Радишу, те му је овај помагао у обављању поткивачког заната. Радиша је поткивање вршио и у присуству туженика Милорада и у његовом отсуству, кад му је Милорад поверавао радионицу, те се, као што је напред речено, оправдано може претпоставити да је Радиша био непријављени радник код Милорада. Суд није узео у обзир доказе спроведене у овом правцу, нити је настојао да се ови докази употпуне сматрајући да је питање радног односа у овом случају ирелевантно. Међутим, ако се стане на гледиште да у овом случају постоји грађанско-правна одговорност за накнаду штете на страни туженика Радише, ова одговорност постоји и на страни туженика Милорада. Његова кривица проистиче из чињенице да је штета нанета у његовој радионици од стране лица које је код њега било у илегалном радном односу и уз то још и нестручног лица коме је обављање таквог заната било забрањено. Чињеница да туженик Милорад није изричито одобрио поткивање кобиле која је у питању, у овом случају није од значаја, јер Милорад, поверавајући своју радионицу Радиши, није овоме изричито ни забранио да врши поткивање у његовом отсуству, а такву је могућност морао претпоставити.

„У сваком случају треба утврдити да ли је угинуће кобиле у узрочној вези са радом туженика Радише, тј. да ли је инфекција тетанусом настала на месту поткивања или је могла настати и на другом месту и да ли је дошла као последица нестручног или несавесног рада туженика Радише.“

(Решење Врховног суда НР Србије Гзз. бр. 18/52 од 1 фебруара 1952.)

Решење овог случаја зависи од чињенице поменуте у последњем ставу мотива Врховног суда: треба утврдити да ли је угинуће кобиле у узрочној вези са радом лица које је извршило поткивање. Несумњиво, то је претходно питање на које треба одговорити пре него што се приступи решавању сваког случаја одговорности за штету. Јер, као што је познато, постојање штете и узрочне везе између ње и делатности којом је она проузрокована условљавају постојање одговорности уопште.

Ми ћемо претпоставити да је утврђено да је поткивање било узрок смрти животиње и под тим условом направићемо неколико напомена о правилима од којих би зависило решење овог случаја.

1. — Опште је правило да власник једне занатске радионице одговара за исправно извршење посла чије је обављање поверено тој радионици. Основ одговорности власника радионице је уговор који постоји између њега и тог лица — наручиоца посла. Он тај уговор може да закључи сам или преко лица која раде у његовој

радионици. Наручбине може да прими свако лице које се налази у радњи и за које може да се поверује да је овлашћено да их закључи. А самим тим што га је власник радионице ставио у такав положај, она лица која наручују посао могу основно да поверују да је такво лице стручно способно и правно овлашћено да тај посао и изврши.

Одговорност власника занатске радионице предвиђена је у § 717 ранијег Српског грађанског законика који садржи следеће правило: „Посленик који се посла каквог нарученог прими, мора га сам свршити и само у особитим околностима може он и другом примљени посао поверити, али за доброту посла и онда одговара.“ Ово правило налази се и у грађанским законикима других земаља, као на пример: у Аустријском грађанском законнику (новелирани текст § 1165), у Швајцарском закону о облигацијама (чл. 364), у Пољском закону о облигацијама (чл. 480), а у Француском грађанском законнику ово правило, које има шири смисао од горенаведених прописа, изражено је са свега неколико речи: „Предузимач одговара за радње лица која употребљава“ (чл. 1797).

Сви поменути законски текстови прописују да оно лице под чијим се именом обавља изванредан посао (предузимач, мајстор, посленик) одговара наручиоцу посла за исправно извршење истога. И у случају кад поверени посао изврши и неко лице које има стручне квалификације за то, па из његовог делања наступи штета, власник радионице биће обавезан да је накнади. Утолико пре постоји ова обавеза власника онда кад му је познато да једно лице није стручно за обављање одређеног посла, па ипак допусти да га оно изврши. А у случају који разматрамо власник радионице је то допустио остављајући једно такво лице само у радњи и пружајући му могућност да дође у ситуацију да обави поткивање уместо њега. Притом је без значаја да ли се и у каквом односу он налази са тим лицем, тј. да ли је оно његов пријављени или непријављени радник, и да ли му је забрањен рад или није. Битно је то да га је он у свом отсуству оставио у радњи и тако довео оштећеног у заблуду о стручним квалитетима лица које је извршило наручени посао.

2. — Одговорност за исправно извршење посла, као и свака друга уговорна одговорност, може се споразумом ограничити, па и сасвим искључити, разуме се са резервом одговорности за злу намеру и грубу непажњу. У том случају говори се о преузимању ризика. Преузимање ризика је у ствари прећутни споразум између два лица на основу кога се једно од њих, будући оштећени, одриче права да од другог тражи накнаду за евентуалну штету која би наступила као последица његове радње обављене на начин који иначе одговара стручним правилима одређене делатности. Према томе, оно што је битно за постојање преузимања ризика је неизвесност у погледу исхода радње, која је обављена *lege artis*. А да би радња била извршена како треба, претпоставка је да онај који је обавља